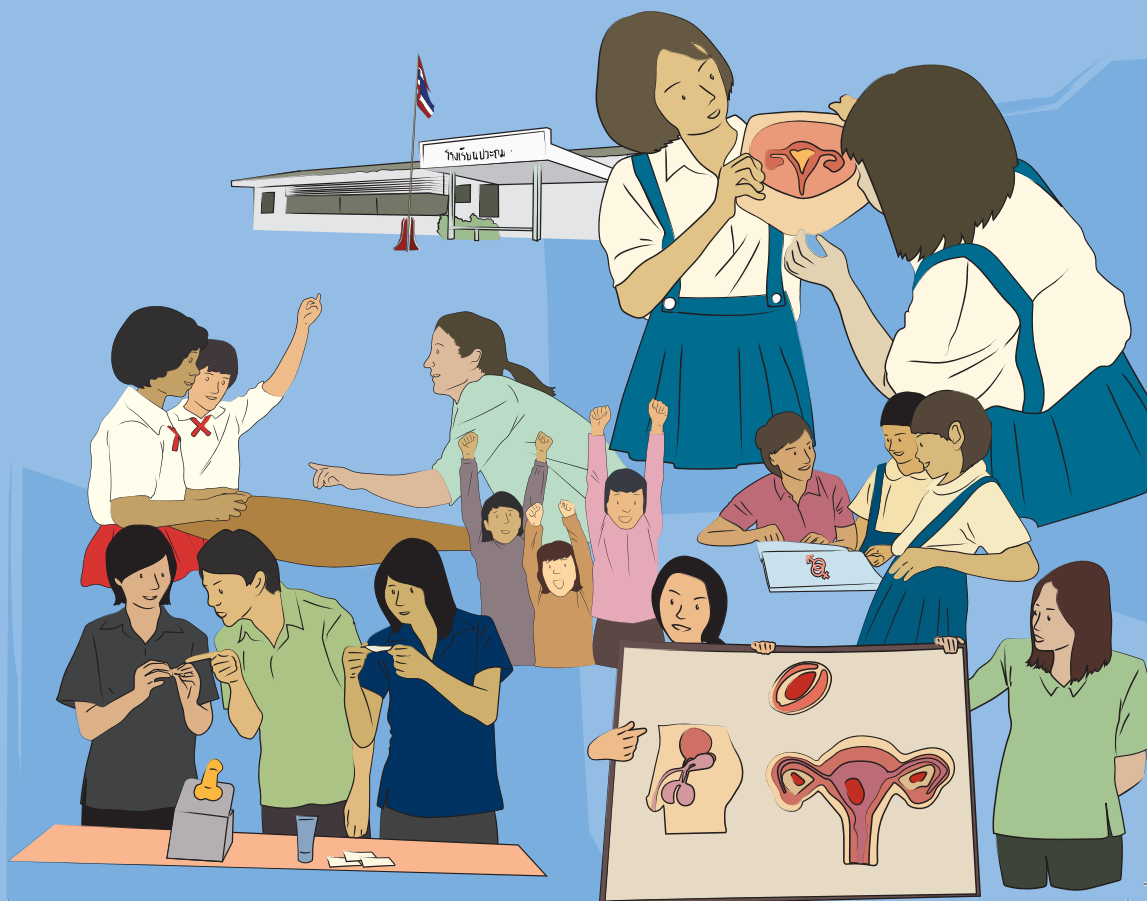

โรงเรียนประถมต้นแบบ สุขภาวะทางเพศ เรียนเพื่อรู้ ดูแล้วทำได้

ถอดสูตรความสำเร็จเพื่อการสร้างชุมชนสุขภาวะทางเพศ
เหมาะสำหรับการสนับสนุนระบบการเรียนรู้
และการช่วยเหลือในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

โรงเรียนประถมต้นแบบ สุขภาวะทางเพศ

เรียนเพื่อรู้ ดูแล้วทำได้

ถอดสูตรความสำเร็จเพื่อการสร้างชุมชนสุขภาวะทางเพศ

พิมพ์ครั้งที่ 1	มีนาคม 2562
จำนวนพิมพ์	500 เล่ม
พิมพ์ที่	บริษัท ซัคเซสพับลิเคชั่น จำกัด
คณะทำงาน	ผศ.ดร.กนกวรรณ อรารวรรณ ปิยภา เมืองแมน ปัทมาพร พูนมีทรัพย์ ชลธยา ทรงรูป อุไรรัตน์ หน้าที่ใหญ่ นันทิยา คาทาสี วรรณภา เวณุอาธร
บรรณาธิการ	กษมา สัตยาหุรักษ์
รูปเล่ม	เอกราช แก้วมะหิงค์
จัดพิมพ์โดย	มูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.)

คำนำ

แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ ดำเนินงานโดยมูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.) ด้วยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มุ่งให้ทุกคนมีวิถีทางเพศที่เป็นสุขและปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง และใช้การทำงานแบบมีส่วนร่วมและลงมือทำได้จริงของทุกคน จนสามารถสร้างพื้นที่ต้นแบบชุมชนสุขภาวะทางเพศจำนวน 12 พื้นที่ ใน 9 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน มหาสารคาม กาฬสินธุ์ นครราชสีมา และสงขลา จนเกิดเป็นหนังสือชุด "เรียนเพื่อรู้ คุณแล้วทำได้"

ทั้ง 12 เรื่องเป็นการขับเคลื่อนงานสุขภาวะทางเพศในชุมชนที่แตกต่างกัน ตามสภาพสังคม วัฒนธรรม และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในชุมชน ที่สำคัญ ทั้ง 12 พื้นที่นี้ ทีมทำงานผ่านการอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับการปรับฐานคิดมุมมอง "เรื่องเพศเชิงบวก" มาแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นลำดับแรก ของการทำงานในการสร้างให้เกิด "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" โดยการมีส่วนร่วมของคนในระดับต่างๆ ตามแบบ "โมเดลเชิงนิเวศวิทยา"

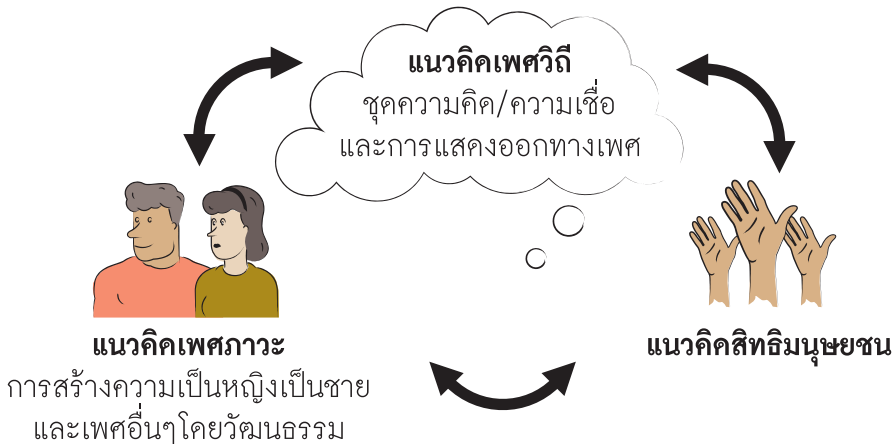
ท้ายนี้ ผู้จัดหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือชุด "เรียนเพื่อรู้ คุณแล้วทำได้" จะเป็นประโยชน์และสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศได้ไม่มากนัก

มูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.)

ความสำคัญของแนวคิด “เรื่องเพศเชิงบวก”

เพื่อให้เกิด "ชุมชนต้นแบบสร้างเสริมสุขภาพทางเพศ" คนทำงานควรมีความเข้าใจตรงกันถึงการสื่อสาร "เรื่องเพศเชิงบวก" ว่า

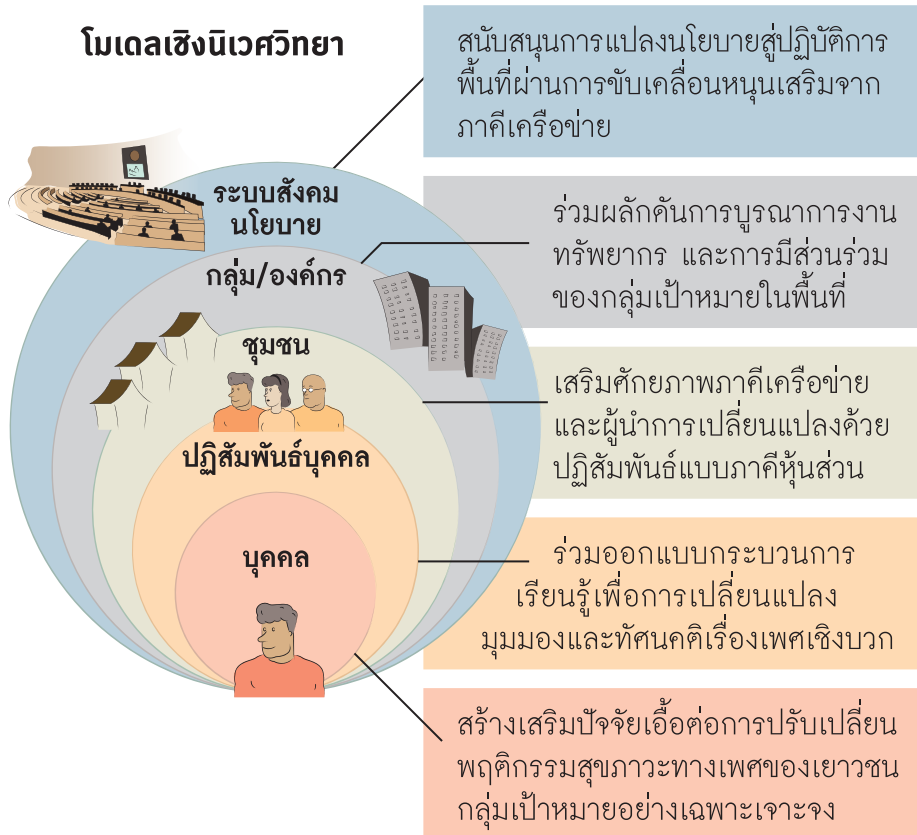
- เรื่องเพศ ไม่ใช่แค่เรื่องเพศสัมพันธ์ แต่ยังมีมิติด้านสุขภาพทัศนคติ รวมถึงทักษะการใช้ชีวิตที่จำเป็นต้องเรียนรู้ให้เหมาะสมกับช่วงวัย
- เรื่องเพศไม่ใช่เรื่องส่วนตัว หรือเรื่องของคนในครอบครัว แต่เป็นเรื่องของทุกคนในชุมชนที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมรอบปีให้เป็นสังคมที่ทุกคนมีชีวิตเป็นสุขและปลอดภัย
- การพูดคุยเรื่องเพศ ใช้การชี้ให้เห็นประโยชน์ ไม่ใช่การบังคับข่มขู่ซึ่งอาจนำไปสู่การทำทนาย ต่อต้าน
- ผู้ที่ประสบปัญหาไม่ใช่ "ตัวปัญหา" แต่คือคนที่ "กำลังเผชิญปัญหา"

รู้จัก เข้าใจโมเดลเชิงนิเวศวิทยา กับการสร้าง “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”

โมเดลเชิงนิเวศวิทยา เป็นโมเดลที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ด้วยการจัดระบบตั้งแต่ระบบสังคมจนถึงระดับบุคคลให้มีความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพตนเองและมีทัศนคติที่ดีในเรื่องเพศ

ในการทำงานสร้าง “ชุมชนต้นแบบสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ” จำเป็นต้องทำงานกับคนทุกภาคส่วนทั้งระบบที่อยู่ในชุมชน เพื่อให้เกิด “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ในทุกระดับ

“ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” เพื่อร่วมทางคนสำคัญ ในการสร้าง “ชุมชนต้นแบบ”

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง เหมือน “นักจัดการเชิงกลยุทธ์” ทำหน้าที่ประสานบริหารจัดการภาคีเครือข่าย ออกแบบกิจกรรม กระบวนการทำงานให้เฉพาะเจาะจงกับกลุ่มเป้าหมาย ขับเคลื่อนและผลักดันแผนปฏิบัติการ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามแผนการดำเนินงาน โดยใช้กระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับภาคีหุ้นส่วน 3 ระดับ คือ

- 1. ภาคิยุทธศาสตร์** คือ ผู้กำหนดนโยบาย สนับสนุน เอื้อทรัพยากรคนงบประมาณ ให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมถึงบอกต่อการทำงานให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เพื่อขยายผลการทำงานให้กว้างขวางขึ้น
- 2. ภาคิสับสนุน** คือ ผู้สนับสนุนทรัพยากรด้านคน วิชาการ เปิดพื้นที่อนุมัติให้มีการดำเนินงานในชุมชนได้ รวมถึงเป็นคนที่ชุมชนยอมรับนับถือ
- 3. ภาคิปฏิบัติการ** คือ ผู้จัดบริการให้ความช่วยเหลือเยาวชนทุกด้าน สามารถเข้าถึงเยาวชน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะคิพลุติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย

คุณสมบัติที่จำเป็นของ “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”

มีความรู้รอบค่านเรื่องเพศ

มีทักษะคิวิเคราะห์รากเหง้าเชิงวัฒนธรรมและเชิงโครงสร้างสังคม ซึ่งเป็นเหตุปัญหาคือองวัยรุ่น

มีทัศนคติเรื่องเพศเชิงบวก

มีทักษะการทำงานกับภาคีอย่างมีส่วนร่วม

มีทักษะสื่อสารเชิงบวก

มีทักษะออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

“ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”

สร้างได้ด้วยวัฒนธรรมการทำงาน 7 ด้าน

1. กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีเป้าหมายตรงกัน มีความเข้าใจหลักการ แนวทาง และกระบวนการทำงานให้ถึงเป้าหมายร่วมกัน

2. เปิดโอกาสและกระตุ้นให้พัฒนานวัตกรรม โดยดึงศักยภาพคนทำงานให้ได้ทดลองอย่างอิสระ เพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้มาสู่การปรับปรุงงานได้อย่างเต็มที่

3. เข้าใจเรื่องเพศเชิงบวก ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง หรือประสบการณ์จากการจำลองสถานการณ์ในสังคม

4. เสริมทักษะและเพิ่มพูนความรู้ด้านต่างๆ สนับสนุนให้เข้าร่วมการอบรมเพื่อขยายมุมมองและทักษะในการทำงาน และให้โอกาสได้ร่วมประชุมระดับชาติและนานาชาติ

5. จัดเวทีแลกเปลี่ยนแบบเสริมพลังใจ โดยใช้เวทีถอดบทเรียนเป็นระยะ ให้เกิดมุมมองที่หลากหลาย เต็มประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน ชุมชน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ให้ภาคีได้เรียนรู้ และมีแนวทางปรับปรุงการทำงาน

6. ใช้การเชื่อมโยงกับภาคีที่หลากหลาย ผ่านการนำเสนอผลงานในเวทีประชุมต่าง ๆ เพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์กับคนจากต่างพื้นที่

7. มีระบบสนับสนุน มีผู้ประสานภาคีเพื่อร่วมรับฟังสถานการณ์ และร่วมแก้ไขปัญหางานเป็นระยะตามแผนปฏิบัติการ รวมทั้งสนับสนุนการทำงานด้วยเครื่องมือต่าง ๆ

3 กลยุทธ์สำคัญ สำหรับ "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง"

- การจัดการกลไกภาคี
- การจัดบริการที่หลากหลาย
- การพัฒนาทักษะ

โรงเรียนประถมต้นแบบสุขภาวะทางเพศ

โครงการโรงเรียนสุขภาวะทางเพศระดับประถมศึกษา กลุ่มมานะมานี

พื้นที่เป้าหมาย : โรงเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดสงขลา

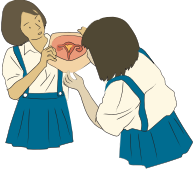
กลยุทธ์หลักที่ใช้ : กลยุทธ์พัฒนาทักษะบุคคลด้านสุขภาวะทางเพศ

กลุ่มมานีมานะ ทำงานพัฒนาเด็กและเยาวชนด้วยแนวคิดและกระบวนการสร้างเสริมทักษะชีวิตตามช่วงวัยที่สอดคล้องกับระดับพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก มีความเชี่ยวชาญด้านสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ กระบวนการศิลปะเพื่อสื่อสารสภาวะภายใน สื่อเพื่อการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง

กลุ่มมานีมานะสร้างปฏิบัติการยกระดับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา เพื่อพัฒนาไปสู่ "โรงเรียนสุขภาวะทางเพศระดับประถมศึกษา" โดยมุ่งปรับเปลี่ยนฐานคิดของครูให้เอื้อต่อการเสริมสร้างสุขภาวะทางเพศ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเด็กและสภาพบริบทสังคมและพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ เพื่อเสริมให้เด็กมีภูมิคุ้มกันต่อการเผชิญปัญหาทางเพศที่อาจเกิดขึ้นในช่วงเป็นวัยรุ่น

¹ โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่มีนโยบายสร้างการเรียนรู้สุขภาวะทางเพศแก่ผู้เรียน และจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดเครื่องมือที่ออกแบบของผู้เรียน ครอบครัวและสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

องค์ประกอบสำคัญของ “โรงเรียนสุขภาวะทางเพศ”

- มีหลักสูตรสุขภาวะทางเพศใช้กับบริบทโรงเรียนของตนเอง และมีวิถีจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

- มีครูที่สามารถเลือกเนื้อหาการเรียนรู้ตรงกับความสนใจของผู้เรียน สามารถจัดห้องเรียนให้ผู้ปกครองมีทักษะสื่อสารเรื่องเพศกับลูก และประเมินได้ว่าเรื่องไหนจำเป็นต้องสอน

- ครูทั้งโรงเรียนมีฐานคิดสุขภาวะทางเพศสามารถรับมือและสื่อสารเรื่องเพศกับเด็กได้เบื้องต้นโดยไม่ผลักรูปให้เป็นภาระของครูแกนนำเพียงฝ่ายเดียว

- โรงเรียนมีสื่อการเรียนรู้เรื่องเพศ มีพื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจสำหรับเด็ก รวมถึงสภาพสถานที่เอื้อต่อสุขอนามัยทางเพศ

- นักเรียนรู้และบอกได้ว่าแบบไหนเป็นการล่วงละเมิดทางเพศ รู้วิธีป้องกันการตั้งครรภ์ วิธีดูแลสุขอนามัยทางเพศที่มาจากความเข้าใจที่ถูกต้องในภาษาของตัวเอง อยู่ร่วมในโดยยึดหลักการเคารพกันและกัน (respect)

- นักเรียนแต่ละช่วงชั้นได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะชีวิตตามคุณลักษณะจุดเน้นตามช่วงวัย

- โรงเรียนมีการบริหารจัดการเสริมพลังครู และสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาครูร่วมกัน

ใครทำอะไร ในโรงเรียน เพื่อส่งผลให้เกิด “โรงเรียนสุภาพะทางเพศ”

ผู้บริหาร

- เห็นความสำคัญ กำหนดนโยบาย สุขภาวะทางเพศ ของโรงเรียน

- ร่วมกำกับติดตามเสริมพลัง ประเมินผลการ ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

- ผลักดัน เปิดโอกาสให้ครูพัฒนา ศักยภาพและจัดการเรียน การสอนเพื่อ สร้างเสริมสุข ภาวะทางเพศ

พ่อแม่ ผู้ปกครอง

- สนับสนุนและร่วมดำเนินงานสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ที่บ้าน ค้ำวงการสื่อสารเรื่องเพศ เชิงบวกกับนักเรียน และเข้าร่วม กิจกรรม รวมถึงสังเกตพฤติกรรม บุตรหลาน

ครูผู้สอน

- จัดการเรียนรู้ สุขภาวะทางเพศ ที่สร้างคุณลักษณะ ความมุ่งมั่นแต่ละช่วงวัย ทั้งในชั่วโมงเรียน และชั่วโมง กิจกรรม

- จัดทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ เรื่องเพศเชิงบวกทั้งในห้องเรียน และสภาพแวดล้อมโรงเรียน

- จัดห้องเรียน พ่อแม่-ผู้ปกครอง ให้มีทักษะการสื่อสารเรื่องเพศกับลูก

- พัฒนาและจัดระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียน เพื่อให้มีความ สามารถในการป้องกันและเยียวยา และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน ภายนอกเพื่อกรณีส่งต่อฟื้นฟู

กลุ่มมานีมานะ

- บริหารจัดการกำกับการดำเนินงานโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

- สร้างและสนับสนุนเครื่องมือสื่อนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน

- หนุนเสริมติดตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียนสุภาพะทางเพศ

- เป็นผู้สร้างฐานคิสุภาพะทางเพศแก่ครู จัดกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนและเป็นโค้ชเคียงข้างครู

"หัวใจสำคัญในการทำงานกับโรงเรียน คือ ทำงานแบบแนวราบ ใช้สัมพันธภาพเป็นตัวนำ โดยกลุ่มมานีมานะ ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนให้บทบาทกับครูเป็นหลัก และเชื่อมโยงโรงเรียนเข้ากับส่วนอื่น และจากการทำงานร่วมกับโรงเรียน ทำให้ได้ค่านิยมหลักในการหล่อหลอมเด็ก (core value) คือ เคารพ (respect) รับผิดชอบ (responsible) และช่วยเหลือกันและกัน (helping each other)"

บทเรียนจากการทำงาน

3 ขั้นตอนสำคัญในการสร้างโรงเรียนสุขภาวะทางเพศ

ขั้นที่หนึ่ง "มุ่งพัฒนาครูให้เป็นนักสื่อสารเรื่องเพศ"

- สร้างฐานคิดสุขภาวะทางเพศแก่ครูแกนนำผู้ห่วงใยนักเรียน และพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สุขภาวะทางเพศ

- ให้ครูทดลองสอนเพศศึกษาตามสภาพเงื่อนไข เช่น ผสมผสานเนื้อหาเข้ากับวิชาอื่นๆ

- จัดการเรียนการสอนโดยยึดความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก

- จัดประชุมเพื่อประเมินคิดตามผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ ครู และนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่สอง "พัฒนาครูทั้งระบบ สร้างแนวทางการเรียนรู้จากจุดแข็งของโรงเรียน"

- สร้างฐานคิดสุขภาวะทางเพศแก่ครูทั้งโรงเรียนและเสริมทักษะการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพเชิงบวก

- ออกแบบและจัดการเรียนรู้สุขภาวะทางเพศผ่าน 3 ระบบ ระบบการเรียนการสอน ระบบส่งเสริมการเรียนรู้และระบบดูแลช่วยเหลือโดยเริ่มต้นจากจุดแข็งของโรงเรียน

ขั้นสาม "ยกระดับสู่ครูผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง"

- ทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ทั้งการจัดห้องเรียนพ่อแม่ และการให้คำปรึกษา การเยี่ยมบ้าน

- ทำงานใกล้ชิดกับภาคีเครือข่ายที่มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในระบบส่งต่อ ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต

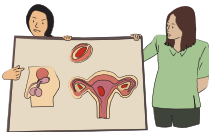

- พัฒนาหลักสูตรสุขภาพทางเพศของโรงเรียนและจัดการเรียนรู้ทุกช่วงชั้น

เคล็ดลับในการสร้าง “ครู นิสื่อสารเรื่องเพศในโรงเรียน”

- ความรู้เรื่องเพศเชิงบวกที่ให้แก่ครู ต้องให้หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ครูเลือกใช้ได้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและวิธีการสอนที่สอดคล้องกัน

- สนับสนุนทรัพยากรด้านการสอนอย่างเต็มที่ ทั้งสื่อและพื้นที่

- มีวง PLC (Professional Learning Communities) ของครูเสริมพลังและทำงานเชิงบวก ช่วยเหลือกันและกัน

- มีการเติมทักษะ ความคิด และวิธีการสอนเป็นระยะแก่ครู เพื่อนำประยุกต์ใช้จัดการเรียนรู้ และดำเนินงานสุขภาพทางเพศในโรงเรียน

หลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้สุขภาวะทางเพศสำหรับเด็ก

1. การเรียนรู้สุขภาวะทางเพศ เป็นไปเพื่อสร้างวิธีคิด และทักษะที่เสริมอำนาจให้ตัวนักเรียนเองสามารถ เติบโตได้อย่างเป็นสุขปลอดภัย ไม่ทำร้ายคนอื่น

2. การสื่อสารเรื่องเพศต้องเป็นไปในเชิงบวกและ ตรงไปตรงมา

3. การเรียนรู้และการให้ความช่วยเหลืออยู่บนความสัมพันธ์และบรรยากาศที่ปลอดภัย ทั้งครูและผู้เรียน ได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ไม่มีอคติ มีความเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ

4. เด็กต้องได้โอกาสเรียนรู้เรื่องเพศที่สอดคล้องกับพัฒนาช่วงวัย ความสนใจ และบริบทสังคม และต้องเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง มีความถี่ที่มากเพียงพอต่อการสร้างคุณลักษณะสุขภาวะทางเพศตามช่วงวัย

5. มีทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้เรื่องเพศหลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน

6. การเรียนรู้สุขภาวะทางเพศ มุ่งที่จะคิดตั้งฐานคิด เรื่องเพศที่กำกับทักษะและความรู้ ที่เอื้อให้เกิดความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางเพศอย่างเคารพ ปกป้องสิทธิ และเข้าอกเข้าใจในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย

หน่วยงานในพื้นที่ :

กลุ่มมานีมานะ ร่วมกับ โรงเรียนสุทรธีรภัฏ
ผู้ประสานงานโครงการ
นายโตมร อภิวันทนากร
141 ถนนราษฎร์ยินดี ซอย 9 ต.หาดใหญ่
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
โรงเรียนสุทรธีรภัฏ
21 ค.บ้านนา อ.จะนะ จ.สงขลา 90130
โทรศัพท์มือถือ : 089 4679909
Email : atomorn@gmail.com
www.suthrak.ac.th

หน่วยงานหนุนเสริมพื้นที่ :

มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.)
86/58 โครงการวิชั่นสมาร์ทซิตี ถนนนครินทร์
ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ : 02 525 4922-23
โทรสาร : 02 525 4938
www.whaf.or.th

หนังสือชุด "เรียนเพื่อรู้ คุุแล้วทำได้"

ถอดสูตรความสำเร็จการทำงาน

ของพื้นที่ต้นแบบชุมชนสุขภาวะทางเพศ ประกอบด้วย

1. เยาวชนรุ่นใหม่ นักสื่อสารเรื่องเพศ (เชียงใหม่)
2. อสม.นักสื่อสารสุขภาวะทางเพศแห่งชุมชนชาติพันธุ์ (เชียงใหม่)
3. กลไกประสานแหล่งเรียนรู้และระบบส่งต่อในชุมชน (กาฬสินธุ์)
4. บริการที่เป็นมิตรแบบเสริมพลังแม่วัยรุ่น (เชียงใหม่)
5. กศน.พูดเรื่องเพศอย่างปลอดภัย (เชียงใหม่)
6. สร้างนักวิจัยชุมชน ร่วมแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม (แม่ฮ่องสอน)
7. พื้นที่เรียนรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศในสถานประกอบการ (ลำพูน)
8. กลไกแก้กฏคสามธรรมชาติในชุมชน (พะเยา)
9. พัฒนา อสม.สู่การเป็นนักจัดการสุขภาวะทางเพศ (มหาสารคาม)
10. การออกแบบสื่อเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพื้นที่สื่อสารเรื่องเพศเชิงบวก (นครราชสีมา)
11. แนวทางการทำงานกลไกตำบลสุขภาวะทางเพศ (เชียงใหม่)
12. โรงเรียนประถมต้นแบบสุขภาวะทางเพศ (สงขลา)

